

Kelecsényi László

9 + 1 regény

(Az én kánonom)

Ebben az alrovatban minden hónapban írok egy szösszenetet egy-egy kedves regényemről. Csak egy magyar lesz köztük, az utolsó, az is klasszikus, hogy ne essenek kortársi sértődések. A kilenc külhoni szerző ellenben cseppet sem klasszicizálódott még. A válogatás merőben szubjektív, csakis az én ízlésemet tükrözi. Afféle hátsó polcra szorult titkos remekművek ezek. Íme, a tizedik, a ráadás.

10.

Mikszáth Kálmán: Különös házasság

Régóta tervezem, hogy írok róla. A halogatás szememben a legrosszabb tulajdonság. Tudom, vannak sokkal rosszabbak, de ez tud igazán dühíteni.

Persze Mikszáth is több emberöltővel később írta meg a sztorit. Illetve igazából nem is azt írta meg. De erről később.

A csodálkozás ideje: nem Krúdy-regényt választok egyedüli magyar kedvencnek, még csak nem is Jókait. S Ottlik is sehol. Krúdy nekem Bildungserlebnis, azaz csak művelődési élmény. Ez a Mikszáth viszont Urerlebnis, ősélmény. Idejekorán láttam a mozifilm-változatot, nem érintett meg, tán csak Medve doktor alakja. Hogy hívhatnak egy orvost Medvének? Hasonlított a körzetinkre egy kicsit, aki pipával a szájában járta a betegeit az akkor még kies Bródy Sándor utcán. Aztán anyám kezében láttam a sprőd papírra nyomtatott olcsó könyvtári kötetkéket, de eltűntek, mire olvasni akartam.

Nosza! Könyvesbolt, anno 1960, az Egyetemi, a Puskin mozi mellett, ahol nemrég Bán János borbélykodott egy színdarabban. Most éppen szittya áruk boltja van, vagy már nem, ki tudja? Tizenhárom vagyok, múltam. Mondom az eladó lánynak, mit akarok.

Csak kritikai kiadás van, közli.

Nem baj, mondom, holott fogalmam sincs róla, mi az.

De két kötet - folytatja.

Nem számít - kezdek szemtelen lenni vele.

Ötven forint - vigyorog rám.

Épp annyi pénz van nálam. Bólintok, hogy kérem. Föl kell másznia szegénynek a kampóval rögzített egyes létra tetejére. Miattam. Meg Mikszáth miatt. Lekerül a két aranybetűs, vöröses borítójú, kemény táblás kötet. Becsomagolják, papírba. Majd lehet olvasni, falni a bájos szerelmi történetet.

Terjengős, fárasztó mellékutakra tér az elbeszélő. Mondja mai énem. Biztos ez? Hová kellene sietni, amiért nem érek rá elidőzni nála.

Válni akarunk? Idejét múlta probléma. Felhívunk egy ügyvédet, és megyünk a válóperes bíróhoz. Vagy házasságot se kötünk, csak úgy, vadasan húzzuk meg magunkat aktuális párunkkal, míg nem jön a másik, a harmadik. Patakparti papírcsónakokkal levelezünk szívünk választottjával, és meg se tudjuk, ki olvassa vallomásainkat? Ugyan már! Egy gyors SMS. Bírlak, gyere este a kerítéshez. Kuss, az ősök előtt. Vagy valami ilyesmi. Hogy Justizmord – a csudába, manapság sokkal szörnyűbb jogtiprások történnek.

Nem mindenki érti tán a fentieket. Foglaljuk össze a szüzsét, pardon, a cselekményt.

Kétszáz évvel ezelőtt vagyunk. Egy sunyi katolikus papocska teherbe ejti gazdája, földesura leányát. A minden hájjal megkent apuka, báró a lelkem, ha kell erőszakkal, férjet szerez a lányának, és a házasság elhálásának látszatát is megteremti. Csakhogy a kényszerférjnek, aki mellesleg dúsgazdag gróf, cseppet sem fűlik a foga ehhez. Egyébként is, szerelmes. Másba. Nosza, válópör indul, amely sosem ér célba. A szerelmesek – körmönfont írói trükkel – mégis összekerülnek. Talán.

Poros történet?

Kit érdekelhet ma, hogy egy gróf nem tud elválni a ráerőltetett bárólánytól? Hogy a fél vagyona rámegy a pörösködésre. Hogy beleöregszik a reménytelen küzdelembe.

Nézzük csak újra ezt az állítólagos avultságot.

Van egy ember, aki – törvény ide, jó erkölcs oda – azt hiszi, bármit megengedhet magának. Ez Dőry báró, a megejtett leányzó prepotens atyja. Nincsen ilyen máma? Nem hallom a választ.

Van egy ember, akinek az életébe, szerelmébe belegázol a gyalázat. Ez Buttler János gróf.

Van egy igaz szándék, amely megfeneklik a hazugságok, csalások, ellenségeskedések zátonyán.

Poros történet?

Annyira nem, hogy sokkötetnyi, elsősorban nem irodalmi visszhangot váltott ki. Mikszáth ugyanis nem riportot írt az ügyről, hanem regényt költött köréje. A túlélő hozzátartozók tiltakoztak. A regényt glosszázó kritikai kiadás jegyzetei egy második számú *Különös házasságot* tesznek ki. S még ami nincsen kinyomtatva!

Ezt a Mikszáth regényt nem lehetett úgy meghamisítani, mint a *Noszty-fiú* korai színpadi és filmátdolgozásait. A *Különös házasság* általában kiveri a biztosítékot azoknál, akik nem Istenben hisznek, hanem az egyházban. Akiknek a papi törvény a törvény, és nem az égi.

Mikszáth pedig jóságosan somolyog, szellemalakja lenéz odafentről a róla elnevezett józsefvárosi térre, elnézegeti saját szobrát, meg a körötte gyülekező, maximum Harry Pottert olvasó lányokat s fiúkat. Kifog ő rajtuk. A mese győz. Az olvasó úgyis győz. Lám, ő is egy lelkes rokoni olvasója hatására eszelte ki a Buttler koporsójába rakott fabáb ötletét. A püspökök veszítettek. Hiába brekegik az ungi békák: „Urrak a papok! Urrak a papok!" Dehogyis. A tehetség az úr, a jól elvégzett munka az úr, még ha ez nem is látszik.

Meg a szerelem is. Talán.